

TERUGBLIK & SAMENVATTING

KENNISSESSIE 18 JUNI

Jan opent de vergadering met een dankwoord voor de goede opkomst en uit zijn waardering. Op de agenda staan de onderwerpen digitalisering en duurzaamheid, beide zeer relevant en actueel. Jan kijkt kort terug op de vorige bijeenkomst in Hoogblokland. Naar aanleiding daarvan is een adviesaanvraag ingediend en zijn er weloverwogen beslissingen genomen.

Dan neemt Sietse Hogenes het woord over van Jan Booij en heet iedereen welkom! Waarom zijn we met elkaar bijeen bij The Hawks? Sietse heeft vroeger zelf softbal gespeeld en benadrukt de knusse, familiere sfeer en de belangrijke rol die sport in de maatschappij en dus stad speelt. Daarom is het goed om hier in hun clubhuis bij elkaar te zijn, het hoort echt bij Dordrecht.

DIGITALISEREN

Welke impact heeft digitalisatie op de GWW sector en welke winst valt er te halen?

Sietse trapt het onderwerp digitaliseren af: we kunnen er niet meer omheen, we moeten meegaan met onze tijd en ons laten inspireren door kenners. Daarom heb ik vandaag Jeroen Steenbakker gevraagd om ons mee te nemen in de digitale wereld van Digital Twin. Laat het onderwerp tot je doordringen, hopelijk schut het een en ander bij een ieder los!

Jeroen Steenbakker stelt zichzelf en zijn bedrijf Argaleo voor. Zij werken op een andere manier samen met overheden en onderwijsinstellingen. “We hebben nog nooit een aanbesteding gedaan”, licht hij toe. Maar door samen te werken en partnerships te sluiten verdienen we wel geld.

Er is een grote behoefte aan integraal inzicht voor de uitdagingen van Nederland. Zij leveren hier een oplossing voor: van data naar besluitvorming (data-informatie-kennis-inzicht-besluit). Digital Twin is hiervoor de oplossing! Een digitale kopie van de werkelijkheid. Eigenlijk is het een digitale kijkdoos.

Er is veel data openbaar. Nederland is voorloper in datavoorziening van de openbare ruimte (kadaster, basis registratie gebouwen, basis registratie ondergrond). Met hun tool halen zij continue actuele data op en knopen dat aan elkaar. Urban data platforms. Data sharing platform. Een digitale bouwkeet. Het heeft een hoog GEO component. We koppelen dit met prognose modellen (bijvoorbeeld verkeersmodellen) en predictive analyses. Zo brengen we de stad in kaart!

Jeroen geeft aan dat de programmamanager van het Maasterras de plannen geschetst heeft en dat zij technologie bedrijf hun kijk op de plannen mogen geven. Dit doen zij aan de hand van modelling van:

- Data
- Platform (urban data platform)
- Visualisatie (digital twin)
- Toepassingen (city support centre)
- De stad

Er zijn 100 kpi's gedefinieerd, allemaal samen te vatten in aantrekkelijk, bereikbaar, gezond, duurzaam en veilig. Jeroen laat een demo zien van hun tool gebaseerd op Dordrecht Maasterras.

De vraag wordt gesteld hoe de data beveiligd wordt? Antwoord: het is open data, maar door alle lagen op elkaar te leggen is het gevaarlijker. Uiteraard is het platform goed beveiligd. Ook de vraag wordt gesteld hoe betrouwbaar de data is? Antwoord: Data is nooit betrouwbaarder dan de bron. Daarom laten we zien wat de bron is. Gebruik de analyse om in kaart te brengen waar de gaten zitten. Ook explainable AI is belangrijk, je moet het antwoord van de data begrijpen. We moeten accepteren dat de computer meer weet en beter kan rekenen dan de mens. De data is zo vers als dat de bron is. Wij laten zien wat de actualisatie van de data is.

Sietse licht toe wat we als aannemers zouden kunnen met de data: wat is de impact voor de omgeving als we bijvoorbeeld een riool vervangen, een dijk bouwen etc.?

Het samenvoegen van data, daar ligt de kracht. Voorspelbaarheid en het delen met de omgeving. We halen de data nu zelf uit de systemen van de beheerders, we hebben de platte data, maar hoe gebruiken en interpreteren we het?

Sietse bedankt Jeroen: je hebt aan de verwachting voldaan en zelfs meer. Het gaat onze wereld verrijken. En ik proef veel enthousiasme in de zaal. *De kijkdoos krijgt hiermee een andere dimensie!*

DUURZAAMHEID

Welke stappen zijn er gezet op het gebied van duurzaamheid en circulariteit? Wat zijn de uitdagingen van emissieloos bouwen?

Roel Hubers trapt het onderwerp Duurzaamheid af met een update vanuit Dordrecht. Hoeveel Quickscans zijn er ingevuld? Bij wie ligt de verantwoordelijkheid? Als de gemeente het niet vraagt bij de uitvraag, vraag er dan naar!

Op 1 juli wordt het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen getekend, daarna volgt de implementatie in (raam) contracten. Transitiepad SEB is ook ons transitiepad. MKB adviesteam: kies voor het basisniveau, daar kunnen we aan voldoen. Waarom niet het ambitieuzere niveau? We moeten eerst nadenken over laadvoorzieningen. Daarnaast gaan we pilots doen om te kijken waar we met emissieloos werken tegenaan lopen. We “kopen” nu jaren om daarover na te denken.

In nieuwe aanbestedingen vanaf 1 juli zal het transitiemodel worden opgenomen. De vervolgstap is het nadenken over een laadstrategie. Er zijn al veel initiatieven. Zijn er samenwerkingen mogelijk met partijen die al laadvoorzieningen hebben in en rondom de stad?

Roel introduceert Paul van der Lande om te laten zien hoe Zero Emmissie in andere gemeentes werkt.

Paul werkt voor gemeente Rotterdam vanuit het schone lucht akkoord. Het schone luchtakkoord en SEB is in 1 routekaart terecht gekomen. Paul ligt de aanleidingen toe en geeft een update van de stand van zaken ZE mobiele werktuigen in Rotterdam.

Hij benoemt de transitiepijn en geeft aan dat systemen, processen en werkwijzen zullen moeten veranderen. “Kan het anders?” moeten we onszelf continue afvragen.

Het basisniveau SEB wordt in een model weergegeven (dit is voornamelijk een Rijkswaterschap programma). Het is een hoog ambitieniveau SEB, over 5,5 jaar op 100% ZE. De tussendoelen zijn ambitieuzer, het einddoel is hetzelfde bij basis en ambitieus. De scope SEB wordt getoond. Paul licht toe dat Bouwend Nederland goed de belangen van hun leden in de gaten houdt. De uitdagingen en laadinfrastructuur worden besproken.

Een opmerking wordt geplaatst: er wordt makkelijk gesproken over veranderingen en investeringen, maar in de praktijk ligt dit complexer en gevoeliger.

In Rotterdam is de laadpas ingevoerd. Het Havenbedrijf Rotterdam gaat SEB ook tekenen. De schaalgrootte over de continuïteit heen wordt benadrukt. In het grote geheel gaat dit gebeuren, of we nu willen of niet. De transitie gaat komen en gaat pijn doen.

Paul toont een best practice van de Zandhub Ros Groep in Schiedam. Ook wordt het toezicht en de handhaving besproken. Het materieel staat centraal hierin.

Uit ervaring blijkt dat het samen optrekken in dit onderwerp goed werkt, we hoeven het niet alleen te doen. En het hoeft niet in één keer. We kunnen niet zomaar onze portemonnee trekken. We doen het collegiaal, horizontaal en bundelen met elkaar de krachten.

Samen buiten kijken, hand in hand.

Roel sluit af en bedankt Paul voor zijn komst en het delen van de ervaringen met ZE in Rotterdam. Roel sluit de hele bijeenkomst af, bedankt alle deelnemers en The Hawks voor hun gastvrijheid.

De sleutelwoorden van vandaag zijn *digitale kijkdoos en transitiepijn*.

Enthousiast, voldaan, geïnspireerd en tevreden sluiten we dit samen zijn in stijl of met een lekkere borrel! De volgende kennissessies worden in 2024 georganiseerd vanuit gezamenlijk partnerschap Gemeente Dordrecht en Stichting Rondom GWW. Noteer deze alvast in de agenda!

Datum Donderdag 10 oktober, middag
Locatie Marktpartij
Onderwerp Kennissessie 3 met werkbezoek
 Thema Better Performance & Samen starten
1^e aanspreekpunt Martijn de Graaf/ Jacco Struik

Datum Donderdag 7 november, middag
Locatie Feyenoord Stadion
Onderwerp Regionale marktdag
1^e aanspreekpunt Rondom GWW / RegioIngenieur / Bouwend NL / Gemeente Rotterdam & Dordrecht – Buitenwerk Samensterk

Datum Donderdag 28 november, middag
Locatie Marktpartij
Onderwerp Kennissessie 4 met werkbezoek
 Thema word nader bepaald
1^e aanspreekpunt Volgt